մէկը բժիշկ Բօյս ցոյց տուեց, որ նա դեռ 1876 թւականին Գիտօի մէջ ժառանգական խելագարութեան և բնական խելքի պակասութեան նշաններ գտաւ: Բոստոնից կանչված վկաներից մէկը յայտնեց, որ Գիտօ գնացել էր Բոստոն դասախօսութիւն կարդալու և այնտեղ յայտնել էր, որ ինքը պատկանում է „Յիսուս Քրիստոս և ընկերութիւն“ առևտրական տանը: Միւս վկաներից էլ մի քանիսը պատմեցին այնպիսի անցքեր, որոնք ապացուցանում են յանցաւորի խելագարութիւնը: Այնուհետև Գիտօն իրաւունք ստացաւ իր ձեռագիրը կարդալու համար, որ հետևեալ բովանդակութիւնն ունէր. „Ես ցանկանում եմ, որ դատարանին յայտնի լինի իմ ամբողջ անցեալ կեանքը, որովհետև դա անհրաժեշտ է, որպէս զի նա իմանայ, արդեօք ես սպանեցի նախագահին, թէ Աստուած ինձ դրդեց: Դրա համար հարկաւոր է իմանալ իմ կեանքի անձնական, քաղաքական և աստուածաբանական հանգամանքները և ես պահանջում եմ, որ դատարանը, մամուլը և հասարակութիւնը ծանօթ լինեն իմ կենսագրութեան հետ: Ես կատարեալ արդարադատութեան եմ սպասում և թոյլ չեմ տայ, որ իմ գործին կողմնակի միջոցներով նայեն: Անցեալ գարնանը մի քանի լրագիրներ կատաղութեամբ յարձակվում էին նախագահի վրա, որովհետև նա ոչնչացնում էր հանրապետական կուսակցութիւնը անմիտ ընտրութիւններով: Ես արեցի այն, ինչ որ այդ լրագիրների կարծիքով հարկաւոր էր անել: Բայց նախագահին վիրաւորելուց յետոյ, հէնց այդ լրագիրները սկսեցին նրան գովաբանել: Այդ լրագիրները և նախագահի բժիշկները, որոնք իսկապէս նրան սպանեցին, պէտք է բաժանեն ինձ հետ դատապարտութիւնը: Պէտք է այն էլ ասել, որ ես լրագիրների ասածների վրա ուշադրութիւն չէի դարձնի և նախագահի վրա լեվօլվեր չէի արձակի, եթէ դրա համար ինձ ինքը Աստուած չընտրէր: Ես մահուանից չեմ վախենում: Ես միշտ եղել եմ Աստուծու հաւատարիմ ծառայ: Ես մարդասպան չեմ: Այդ գործը ինձ Աստուած ներշնչեց, ինչպէս Աբրահամին և այլ սուրբերին“: Այնուհետև Գիտօ մահուան պատժով սպառնաց նրանց, որոնք կը համարձակվեն իրան սպանել: Նա յոյս ունի, որ պօլիցիան և դատարանը կը պահպանեն իրան, որովհետև լուսաւորված ամբողջ աշխարհի հայացքները նրա վրա են դարձած: Յանցաւորը ցանկութիւն յայտնեց, որ դատաւորները և երդվեալները իր գործը քննեն փաստերի և օրէնքների համեմատ, ամբողջ պատասխանատուութիւնը երդուեալ դատաւորների վրա թողնելով:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գերմանական բայխստագի մէջ քննվում էր առաջարկութիւնը այն ծախսերի բիւջէտը հաստատելու համար, որոնք հարկաւոր կը լինեն Համբուրգ քաղաքը Գերմանիայի հետ միացնելու համար: Առաջադէմ Հենէլ նկատեց, որ այդ միութեամբ ստացված միակ փոփոխութիւնը այն է, որ այսուհետև մաքսերը կը ստացվեն Համբուրգի մաքսատների մէջ: Համբուրգի միացնելը Գերմանիայի հետ պետական դաշնագրութիւն չէ, որ միայն կայսրը կարող է հաստատել: Այդ գործը կատարել է միայն պետական կանցլերը, հետևապէս ամբողջ պատասխանատուութիւնն էլ նրա վրա է ընկնում: Իշխան Բիսմարկ ասաց, որ նա իր գլխաւոր պարտականութիւն է համարում բոլոր օրինաւոր ճանապարհներով ձգտել Գերմանիայի միութեանը: Նա յոյս չունէր, որ այդպիսի նպատակ ունեցող մինիստրը կարող է պարլամենտի կողմից ընդդիմադրութեան հանդիպել: Ներկայումս միացեալ կառավարութիւնները աւելի լաւ պաշտպան են գերմանական միութեան քան թէ բայխստագը: „Ահա ինչքան յետ են մնացել մեր ձգտումները դէպի միութիւն: Տաս տարի սրանից առաջ ոչ ոք չէր էլ մտածի ընդդիմանալ առաջարկված միջոցներին, բայց ներկայումս բայխստագը բաժանված է ութ կուսակցութիւնների, որոնցից ոչ մէկը չէ կարող մեծամասնութիւն կազմել և չունի մի որոշ նախագիծ: Շատ հեշտ է մեղադրել կառավարութեանը և ասել՝ վերցրէք ազատամիտ մինիստրներ: Ես համոզված եմ, որ մեղքը կառավարութեանը չէ, այլ կուսակցական ատելութեան և յարձակողական ոգու, որ այդքան յատուկ է գերմանական բնաւորութեանը: Ես չեմ կամենում, որ ինձանից շնորհակալ լինեն: Ես միայն իմ պարտականութիւնն եմ կատարում: Պէտք է շնորհակալ լինել կայսրից որ վտանգի ենթարկեց իր գահը Գերմանիայի միութեան համար: Ինչ ինձ կը վերաբերի, ես սովոր եմ ապրել և առանց շնորհակալութեան, որ շատ անգամ ձեռք եմ բերել և դարձեալ կորցրել եմ: Ենթադրենք, որ Բօհեմիայի հետ պատերազմը չաջողվէր, որ այդ պատերազմի ժամանակ Պրուսիան յաղթվէր: Ինչ կանէին ինձ հետ այն ժամանակ փոխանակ այն ոգևորված ցոյցերի, որոնց առարկայ էի ես 1866 թւականին: Ինձ վրա ամենքը կը յարձակվէին իբրև մի յանցաւորի վրա, որ թեթևամտութեամբ իր հայրենիքին կորուստ պատճառեց: „Պառաւ կանայք մեզ աւելներով կը ջարդէին“, ինչպէս ասաց ինձ իմ ընկերներից մէկը: Ուրեմն սկսելով Գերմանիայի միութեան գործը, ես վտանգի ենթարկեցի իմ կեանքը, պատիւը և իմ ամբողջ ապագան: Կամ թէ ենթադրենք, որ չաջողվէր պատերազմը Ֆրանսիայի հետ, որի սկսելու համար ես աւելի քիչ մեղաւոր էի, քան թէ առաջինի ժամանակ: Միթէ միակ մեղաւորը պետական կանցլերը չէր լինի: Ես հիմա գիտեմ, թէ ինչ է հասարակական կարծիքը: Մինչդեռ իմ ծառայութիւններս երկու դէպքերում էլ միատեսակ էին՝ աջողվէին այդ պատերազմները թէ ոչ. թէպէտ վերջին դէպքում ես ատելութեան զոհ կը դառնայի, գուցէ աւելի էլ վատ վիճակի ենթարկվէի: Այսպէս թէ այնպէս գլխաւոր ծառայութիւնը զօրքերին է պատկանում, իսկ ինձ ոչ ոք ոչինչով պարտական չէ, որովհետև, կրկնում եմ, ես միայն իմ պարտականութիւնն էի կատարում:“ Լասկեր նկատեց, որ վերջին ընտրութիւնների հետևանքները ապացուցին, որ երկիրը չէ հաւանում կանցլերի երևելի նախագիծները: Իշխան Բիսմարկ թէ մինչև այժմ մատուցել է և թէ այսուհետև էլ կը մատուցանէ երկրին նշանաւոր ծառայութիւններ արտաքին քաղաքականութեան ասպարէզի վրա, բայց ներքին հարցերը նա չէ կարող վճռել: Ազատամիտ կուսակցութիւնները կը միանան և մի ընդհանուր նախագիծ կը մշակեն: Ներքին խաղաղութիւնը միայն այն ժամանակ կը վերականգնվի, երբ ազատամիտ կուսակցութիւնը կուղղէ կատարված սխալները: Իշխան Բիսմարկ մերժում էր ազատամիտների յաղթութիւնը վերջին ընտրութիւնների ժամանակ և թւանշաններով ապացուցանում էր, որ ընդհակառակը ընտրութիւնների ժամանակ պահպանողականները յաղթեցին: Այդ Բիսմարկի հաստատ համոզմունքն է, որ ոչ ոք չէ կարող փոխել:

ՄԻ ԼՈՒՐ Կ. ՊՈԼՍԻՑ

Կ. Պօլսի լրագիրներուս կարդում ենք հետևեալը: Կը լսենք թէ Ս. Պատրիարք Հայրն ուրբաթ օրն այցելութիւն տուեր է Ա. Նախարար Բարձր. Սայիտ փաշային, որոյ հետ երկարօրէն խօսակցելէ յետոյ, իւր գրաւոր հրաժարականը ներկայացուցեր է: Յետ բանակցութեանց, Ն. Բարձրութիւնը խնդրեր է Ս. Պատրիարքէն որ իւր հրաժարական ըստ կանոնի Մէզահիպ Միւտիրիին, այսինքն կրօնային գործոց Տեսչին յղէ, և յիրաւի Ն. Սրբազնութիւնը Պատրիարքարան վերադառնալով, պահարանի մը մէջ դրեր է իւր հրաժարագիրն, ուղղեալ առ Ջիվէր պէյ՝ Մէզահիպ Միւտիրի, և առա յղեր է:

Ազգային Երեսփոխանական Ժողովոյ և Վարչական Խորհրդոյ ատենապետներն երէկ Խասգիւղ գնացեր են Նորին Սրբազնութեան հետ բանակցելու:

Այս բանակցութիւնք երեք ժամէ աւելի տևեր են, բայց արդիւնքը դեռ չիմացուեցաւ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Լրագիրներին Լօնդօնից հեռագրում են նոյեմբերի 16-ին. «Times» լրագիրը լսել է, որ պարլամէնտը յունվարի 19-ին կը հաւաքվի:

—Գերմանական լրագիրները հաղորդում են, որ Բրէսլավլի ուսանողները մէկ համակրական ադրէս ուղարկեցին իշխան Բիսմարկին, Վիլհէլմ կայսրի գահական ճառի բովանդակութեան առիթով: Կանցլերը պատասխանեց նրանց մէկ նամակով, որի մէջ հաղորդում է, թէ ներկայացրեց ադրէսը կայսրին, և որ նա մեծ բաւականութեամբ ընդունեց ուսանողների զգացմունքների այդ արտայայտութիւնը:

—Կ. Պօլսում նորից յուզված են այս օրերս սուլթանի կեանքի դէմ դաւադրութիւն բացվելով: Բանտարկված են 90 մարդկանցից աւելի, որոնց մէջ բարձր աստիճանաւորներ ևս գտնվում են: Կ. Պօլսի բերդապահ զօրքը, չորս ամսվայ ռոճիկը չը ստանալու պատճառով սաստիկ գրգռված է կառավարութեան դէմ և Կ. Պօլսում վախենում են զինուորական ցոյցերից:

—«Times» լրագրին Կ. Պօլսից հեռագրում են հետևեալը: Թիւրքաց պարտատէրերի պատգամաւորների հետ եղած բանակցութիւնները արդէն վերջացան, և այժմ միայն մնում է, որ սուլթանի իրադէով հաստատվի: Բայց վախենում են որ Ռուսաստանի խառնվելը կը քանդի ամբողջ պայմանական պլանը: Ռուսաց դեսպան, պ. Նովիկով, հասկացրեց Բ. Դրան, որ ինքը եռանդով կընդդիմադրի, եթէ Բ. Դուռը եւրոպական պարտատէրերի հետ որ և է դաշնագիր կապի, առանց նախապէս ապահովելու որ և իցէ արդիւնքների մասնաւոր աղբիւրներով Ռուսաստանի պատերազմական ծախսերը: Սուլթանը սաստիկ տխուր դրութեան մէջ է գտնվում:

—Ռուս լրագիրներին Թիւրքիայից գրում են, որ Մէկկայի մէջ վարակիչ սարսափելի ախտը օրից օր սաստկանում է: Ժողովուրդը և ուխտաւորները քաղաքից փախչում են դաշտերը, բայց նրանցից շատերը քաղաքից դուրս մի քանի քայլ անելուց յետոյ, արդէն ընկնում են մեռած և նրանց դիակները անթաղ են մնում դաշտերում: Մի լրագրի ականատես թղթակիցը, որ օտար մի հիւպատոսութեան մէջ է ծառայում, գրում է թէ Մէկկայի փողոցները ծածկված են փտող դիակներով: Մահմետական հոգևորականութիւնը ժամանակ չունի բոլոր ննջեցեալները թաղելու, այն աստիճան ահագին է մեռնողների թիւը:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պրուսիայի Նայսէն քաղաքում երդուեալների դատարանը նոյեմբերի 7-ին քննում էր Շիֆ անունով մէկի գործը, որը մեղադրվում էր երկու տեսակ յանցանքների մէջ—բռնաբարութեան և սպանութեան մէջ: Առաջին յանցանքի համար Շիֆ դատապարտվեցաւ տասն և հինգ տարով տաժանակիր աշխատանքների, իսկ երկրորդ յանցանքի համար—մահուան պատժի: Այժմ հարց է ծագել, թէ այդ դատավճիռներից ո՞րը պէտք է առաջուց կատարվի:

***

Նորերումս Փարիզում Լիօնեան երկաթուղու կայարանի վրա մէկ ճարպիկ գողութիւն կատարվեցաւ: Պարոն Մ., որ թանգագին քարերի և ոսկեղէնի առևտուրի միջնորդ է, սանդուղքի վրա բարձրանալու ժամանակ, էպիլէպսիայի հարուած է ստանում, և ընկնում է երեսի վրա: Մարդկանց մէկ խումբ շտապում է օգնութիւն հասցնել նրան և մի և նոյն ժամանակ լաւ հագնված մէկ կին ամենքից առաջն է անցնում և լաց լինելով ընկնում է թշուառականի վրա: Այդ կնոջ լացը, որը իրան թշուառական Մ.-ի կին է անուանում, այնպիսի ազդեցութիւն է ունենում բոլոր ներկայ եղողների վրա, որ բոլորեքեանք սկսում են ցաւակցութեան նշաններ յայտնել: Որովհետև վտանգը չէ անցնում, այդ պատճառով խեղճ կինը երկաթուղու վրա ծառայողներից խնդրում է իր մարդուն տեղափոխել դահլիճը, ուր աւելի յարմար կը լինի օգնութիւն հասցնել: Ի հարկէ, այդ խնդիրքը անյապաղ կատարվում է. Հիւանդին տանում են մէկ առանձին սենեակ, ուր շուտով գալիս է և բժիշկը: Այն ժամանակ, մեր բաղդախնդրուհին, ասում է «Evènement» լրագիրը, օգուտ քաղելով այն րօպէից, երբ ներկայ եղողների ուշադրութիւնը մի փոքր հեռանում է նրանից, ասում է, որ ինքն կամենում է հանգստանալ այդ յուզմունքից, և անցնում է հարևան սենեակը: Հիւանդը ուշքի է գալիս և երբ նրան շնորհաւորում են, թէ նա այնքան անձնազոհ ամուսին ունի, նա յայտնում է թէ ինքը պսակված չէ: Նոյն րօպէին մէկ վատ բան նախազգալով, նա քննում է իր գրպանը և տեսնում է, որ ժամացոյցը, պօրտֆէօլը և պօրտմօնէն անհետացել են: Իսկոյն գնում են այն սենեակը, ուր նրա սուտ ամուսինը թագնվեցաւ, բայց այդ սենեակը մէկ ուրիշ անցք էլ ունէր: Ի հարկէ ճարպիկ բաղդախնդրուհու թողն էլ չը կար: Նրա նշանները պօլիցիականին հաղորդեցին, որ անյապաղ սկսեց որոնել նրան:

***

Լօնդօնի հասարակութիւնը սաստիկ վրդովված է այն տարածված լուրերի առիթով, որ իբր թէ մայրաքաղաքի աղքատ ընտանիքները, ծախսերից ազատվելու համար, ծախում են իրանց զաւակներին լարախաղացների վրա, որոնք սովորեցնելով նրանց իրանց արհեստը, թշուառ մանուկներին զանազան տանջանքների են ենթարկում: Մէկ անգլիացի փաստաբան պատահմամբ տեսնելով այդ բաղդախնդիրներից մէկի վարմունքը մանուկների հետ, տեղեկացաւ, որ տաս և չորս անգլիացի մանուկներ ծախված են եղել իրանց ծնողներից արաբացի լարախաղացի վրա, որը իւրաքանչիւր երեխայի համար վճարում էր երեսունից մինչև յիսուն ֆրանկ: Թշուառ զոհերի մէջ մինչև անգամ երեք տարեկան երեխաներ կային: Անգլիական հիւպատոսը իսկոյն պահանջեց ազատել մանուկներին և իր հովանաւորութեան տակ ընդունեց նրանց:

***

Փարիզում նորերումս քնաշրջկութեան (լուսնոտութեան) մէկ օտարոտի դիպուածք եղաւ, որ շատ տխուր հետևանքներ կարող էր ունենալ: Մէկ մեծատուն տիկին, կոմսուհի Ֆ., որ բնակվում է Փարիզի մօտ գտնված իր ամրոցում, սկսեց նկատել, որ անդադար կորչում են իրանից զանազան շորեր և թանգագին քարեր: Կասկածել իր աղախնուն գողութեան մէջ նա չէր կարող, որովհետև վաղուց համոզված էր նրա ազնուութեան մէջ: Այդ ժամանակ գալիս է այցելելու կոմսուհուն իր որդին, մի երիտասարդ օֆիցեր, որը վճռեց գողին բռնել: Երբ որ բոլորը պառկեցին քնելու, նա մնաց նախասենեակում գողին հսկելու համար: Գիշերվայ մօտ հինգ ժամին նա տեսաւ նախասենեակի միւս ծայրում մէկ շարժվող ստուեր և երկար չը մտածելով, հրացան արձակեց նրա վրա: Բաղդաւորապէս գնտակը նպատակին չը հասաւ. յայտնվեցաւ, որ նախասենեակում կանգնած էր ինքն կոմսուհին, որ քնաշրջկութեան հիւանդութեան ժամանակ տանում էր իր իրեղէնները և թագցնում էր մէկ ծածուկ տեղ, ուր և